

原語論壇

Aboriginal Language Forum

kinbaqan nqu pinqwasan qnxan na Tayal

泰雅語詞彙文學

タイヤル語の「文学」
“Literature” in the Tayal Language

文 | Yuhaw Pihon 林約道 (玉山神學院講師)

san maha qutux ke' skayan nha qu “*kinbaqan nqu pinqwasan qnxan*” ga, knita na ssquliq hiya ga, ke' ru binnrwan ga galan nha tuqi mwah pkita squ maha nanu mqyanux nqu qnxan na squliq. 'tuqi nya ga maki squ *qwas*, *binnrwan pqiyu zyaw kinraran*, *binnrwan ke' rtoh ru spkita yngayan*, sqonun kwara qani ga san nha “*kinbaqan nqu pinqwasan qnxan*”. yasa qu piyang balay na 'tuqi thoyay pgayang gaga na Tayal, kwara ini ptnaq 'tuqi nqu “*kinbaqan nqu pinqwasan qnxan*” ga, yasa qu nyux mwah spkita lozi qu maki qutux sinpangan kawas ru qalang ga, maha nanu qu qsahuy inlungan nha ru qnxan linhuyan nha.

kahul ke' na Tayal mnglung squ “*kinbaqan nqu pinqwasan qnxan*”

te qsu ta mita squ san maha “*kinbaqan*” ga, yasa qu san naha '*rima minnaki*, *rima wal baqun*, *si kaki ru ini p'iyu nqu kinbaqan*', nanu yasa qu ke' Tayal hiya ga skahul myan “*kinbaqan*” mwah mnglung. yasa qu sbu ta mnglung kwara sinbilan binkisan Tayal nqu kinbaqan, ini ga sbu ta mnglung kwara kinbaqan nqu zyaw wal ta rima baqun.

te sazing lungun ta ke' ga “*pinqwasan qnxan*”, qutux ke' qani ga kahul pinsqonan na sazing ke', “*pinqwasan*” hiya ga sbu ta mnglung squ '*rima wal ta pqwasan*', “*qnxan*” hiya ga sbu ta mnglung squ '*kwara ryax wal ta sqyanux*'. sqonun ta sazing ke' qani lga sbu ta mnglung nqu '*qnxan Tayal nqu kahul pinqwasan*' ini ga '*spuwah ta spqwas pcbaq llaqi nqu qnxan ta ru kinbaqan nqu binkisan na Tayal*'. kahul ta 'mqwas' mnglung ini ta kahul 'binnrwan' mwah mnglung ga, baha hmswa qutux nya ga, ita Tayal hiya ga iyat ta

所謂「文學」一詞，一般來說是以語言、文字做為媒介，來呈現人們的現實生活。它包含詩歌、小說、散文、戲曲等，都是「文學」組成的部分。它是一個民族表現其文化的重要形式，不同的形式的文學表達，都會是一個民族在其特定的年代和地域之內心情感和社會生活的一種再現。

泰雅語「文學」一詞的意涵

首先從「學（*kinbaqan*）」一詞來看，它是指對某一個知識領域之既成的、已知的、客觀知識的認識，在泰雅語可以藉由「*kinbaqan*」一詞來表達。它是指傳承下來的知識、對已知事物的認識等等。

其次是「文」一詞，試著以「*pinqwasan qnxan*」一詞來表達，它是由兩個字所組成，「*pinqwasan*」是指「已傳唱的」，「*qnxan*」是指「生活」、「所經驗的日子」。兩個字結合起來的原意為「唱出來的生活」或是「藉由吟唱傳承下來的生活經驗和智慧」。以「唱」示「文」之緣由，是因為一方面泰雅語未曾以「文字符號」象徵語言的意義；另一方面泰雅族是以「吟唱」的形式來具現族人之內心情感，並傳唱世代子孫社會生活

minkahul pmatas miru qu mwah ppkan nqu ke' ta Tayal, te qutux lozi ga, ita Tayal hiya ga spuwh ta mqwas qwas na binkisan ta ru mwah ta phtu ku zzik nqu innglung ta qsahuy inlungan, ru spkwas ta kwara linhuyan na laqi na llaqi, nanu qu musa nha galan gaga, tqbaqan, kinbleqan gaga binkisan ru blaq qnita.

pira seng kawas wayal, ita Tayal hiya ga skahul ta spqwas qwas na binkisan ru galan ta ke' spkayan ta pcha llaqi Tayal, nanu yasa qu trang sposa ta tqbaq biru nqu llaqi ta misu qani ga, wal "*mqwas biru*" san ta, ini ta say maha wal "*mlpu biru*". nanu yasa qu skahul ta tuqi qani mwah mnglung ga, "*pinqwasan*" qutux ke' qani ga sobeh balay qu innglung ta ke' Tayal, mwah pkan nqu zyaw na "*kinbaqan nqu pinqwasan qnxan*" nqu ita Tayal.

“*pqiyyu*” ru “*pinqiyu*”

“*pqiyyu*” hiya ga binah qutux tuqi lozi qu muwah ta mnglung squ “*kinbaqan nqu pinqwasan qnxan*” nqu ita Tayal. spuwh qu mlahuy pkan ru muwah kmayal kwara zyaw nqu binkisan ta Tayal. piyang balay wahan ta “*pqiyyu*” ita Tayal hiya ga, nanu yasa qu kryax kryax wahan ta malah puniq, bnkis qu p'aras kwara ryax nqu “*pqiyyu*”. pkan ta qu minnalaha ta puniq ga, maki ini ptnaq zyaw skayan qu bnkis ga, m'iyu qu ima mwah kmayal uzi. yan nqu zyaw na mnwah mlata qmalup skayal nha mlahuy puniq ga, ima qu mlikuy mnwah qmalup ga hiya mwah kmayal. linhuyan wahan nha m'otu mwah “*pqiyyu*” ga, ruma ga maki mayah, qyunag, gong ru llyung ini ga ngasal, bnkis qu mwah “*pqiyyu*”.

“*pinqiyu*” qu piyang balay galan myan “*pqiyyu*”. nanu yasa ga kwara zyaw pincywagan na bnkis, pinqiyu zyaw qnxan raran, zyaw psqun ru hiqilan.... kwara “*pinqiyu*” ga piyux balay ga zyaw na gaga Tayal, puqing nya ga msyunaw kwara kinbaqan na qnxan, gaga na mwah m'ubuy qnxan na qutux qalang, ru gaga pqyanux nqu kwara ssquliq.

qutux lozi qu innglung myan “*kinbaqan nqu pinqwasan qnxan*” na Tayal ga nyux nisa mtulic, nanu yasa qu pusal kawas wayal qani ga, srxun nha ru pgyang nha qu ppatas bbrwan nqu ke' ta Tayal, ru piyux balay laqi Tayal nyux tmwang miru kwara bnrwan nha ke' Tayal, musa balay slhbang squ “*kinbaqan nqu pinqwasan qnxan*” na Tayal, kahul squ ppatas bbrwan nqu ke' na Tayal mwah pgyang ga, musa iyat baqun qmroq nqu krkyas nya.

所需的一切規範、知識、傳統和智慧。

數千年來，泰雅族以其傳統吟唱（mqwas）的歌謠（qwas）做為其語言（ke'）的形式，以致於當族人的子女接受學校教育時，皆以「mqwas biru（唱+書）」來指稱「上學；讀書」，而非以「mlpu biru（讀+書）」來稱之。因此，依此脈絡來理解，「pinqwasan（已傳唱的）」最接近於表現泰雅族對「文」的理解。

「口傳」與「故事」

「口傳」是泰雅族「文學」以口述表達的另一種形式，其內容以圍繞祖靈事蹟的故事為主。「口傳」的主要場域首先為任何圍火取暖的時機，由耆老做為口述者；圍火口述時亦常針對不同主題，變換口述人。例如當圍火以打獵為主題時，口述人就由獵人擔任。「口傳」的場域亦常在田地、獵場、河床及家中進行，口述人由長者擔任。

「故事」是「口傳」最重要的素材。其中包括祖靈事蹟、神話故事、婚喪祭祀等等，故事欲表達的內容大多與gaga有密切關聯，以生活智慧的傳承、延續部落生存的原則及人倫的重要性為主。

還有另一個文學形式正在形成，就是近20年來，泰雅語書寫符號的確立與推展，以及泰雅語文獻的增加，將有助於未來的泰雅族文學，為泰雅族文字的表達，開展了無限的可能。